ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Шовот тумани

2024 йил 22 август

судъя: Р.Маткурбанов

Шовот туманлараро иктисодий суди, судья Р.Маткурбанов раислигида, судья ёрдамчиси М.Курбантурдиев котиблигида, даъвогар вакили М.Юлдашов (рахбар), жавобгар вакили К.Бабажанова (2023 йил 6 ноябрдаги 673-сонли ишончнома асосида) иштирокида, даъвогар Гурлан тумани фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари Кенгашининг «Гулноза Ахмедова» фермер хўжалиги манфаатида жавобгар «GURLAN GLOBAL CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан 2022 йил шартномасидан 75.721.216 сўм асосий карз, 37.860.608 сўм пеня, 2023 йил шартномасидан 245.824.219,57 сўм асосий карз, 49.164.843,5 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича ишни Шовот туманлараро иктисодий судининг биносида бўлиб ўтган очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

аниклади:

Гурлан туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда — Кенгаш деб юритилади) «Гулноза Аҳмедова» фермер ҳўжалиги (бундан буён матнда — даъвогар деб юритилади) манфаатида Шовот туманлараро иқтисодий судига даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар «GURLAN GLOBAL CLASTER» масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда — жавобгар деб юритилади)дан 2022 йил шартномасидан 75.721.216 сўм асосий қарз, 37.860.608 сўм пеня, 2023 йил шартномасидан 245.824.219,57 сўм асосий қарз, 49.164.843,5 сўм пеня ундиришни сўраган.

Бугунги суд мажлисида Кенгаш вакили иштирок этмади. Кенгаш вакилининг суд мажлисининг ўтказилиш куни, жойи ва вакти ҳақида тегишли равишда ҳабардор қилинганлиги тўғрисида ишда тегишли ҳужжатлар мавжуд.

Бундай холда, суд ишни Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 128, 170-моддаларига асосан Кенгаш вакили иштирокисиз кўриб чикишни лозим деб хисоблайди.

Суд мажлисида даъвогар вакили билдирилган талабларни қўллаб-қувватлаб, суддан даъвони тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида жавобгар вакили билдирилган асосий қарз ундириш талабини қисман қопланганлиги, суддан даъво талабидаги неустойка ундириш қисмини рад қилишни сўради.

Суд, ишда иштирок этувчи шахслар вакилларини тинглаб ҳамда ишдаги ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидаги асосларга кўра даъвони қисман қаноатлантиришни лозим деб топади.

Ишдаги ҳужжатлардан маълум бўлишича, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2022 йил 1 февралда 205-сонли пахта хомашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига асосан даъвогар 2022 йил учун "Агротехнологик харита" (бизнес-режаси)га асосан 250 тонна пахта хомашёсини жавобгарга 2022 йил 1 декабргача етказиб бериши, жавобгар (буюртмачи) эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 5.3-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шартноманинг 5.3-бандида "Буюрмачи" га топширган "Хўжалик" нинг етказиб берилган пахта хом ашёси қийматининг якуний ҳисоб-китоблари терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегириб ташланиб, 2022 йилнинг 31 декабрь санасига қадар тўловларни тўлиқ амалга оширилиши белгиланган.

Хўжалик томонидан шартномада белгиланган микдорда 1.628.000.000 сўмлик пахта махсулоти топширилган бўлсада, жавобгарнинг даъвогар олдида 2023 йил 1 январь холатига 75.721.216 сўм кредиторлик қарздорлиги вужудга келган.

Ушбу суммага нисбатан хисобланган пеня микдори 37.860.608 сумни ташкил килган.

Бундан ташқари даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 1 февралда 227-сонли пахта хомашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига асосан даъвогар 2023 йил учун "Агротехнологик харита" (бизнес-режаси)га асосан 201 тонна пахта хомашёсини жавобгарга 2023 йил 1 декабргача етказиб бериши, жавобгар (буюртмачи) эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 5.3-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Мазкур шартноманинг 5.3-бандида "Буюрмачи"га топширган "Хўжалик"нинг етказиб берилган пахта хом ашёси қийматининг якуний ҳисоб-китоблари терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегириб ташланиб, 2024 йилнинг 1 январь санасига қадар тўловларни тўлиқ амалга оширилиши белгиланганлиги, кейинчалик қўшимча келишувга кўра 2024 йилнинг 30 апрель кунига қадар тўлаб берилиши белгиланган.

Бироқ, ҳисобланган 245.824.219,57 сўм қарздорлик бугунги кунга қадар жавобгар томонидан тўлаб берилмаган. Ушбу суммага нисбатан ҳисобланган пеня миқдори 49.164.843,5 сўмни ташкил қилган.

Мазкур қарздорликларни тўлаб беришни сўраб, даъвогарнинг жавобгарга юборган огоҳлантириш хати жавобгар томонидан ижросиз ва жавобсиз қолдирилган.

Бунинг оқибатида даъвогар Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларига мувофик, жавобгарга нисбатан даъво аризаси билан судга мурожаат қилган.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 8 ва 234-моддаларига асосан мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Суд мажлисида жавобгар вакили 2022 йилдаги қарз ўз вақтида 2023 йилнинг февраль март ойларида тўлик тўлаб берилганлигини таъкидлаб ва ушбу тўловнинг амалга оширилганлиги даъвогар вакили томонидан тан олинганлиги сабабли, суд мазкур даъво талабини мухокама қилмасдан, даъво аризасидаги 2022 йил шартномасига нисбатан 75.721.216 сўм асосий қарз, 37.860.608 сўм пеня ундириш қисмини қаноатлантиришни рад қилишни ва суд ҳаражатларини даъвогар зиммасига юклашни лозим топади.

Шунингдек, суд мажлисида жавобгар вакили 2023 йилдаги асосий қарз 89.954.894,54 сўмга камайтирилганлигини тасдикловчи далолатномани такдим этди.

Бундай ҳолатда суд даъвогарнинг 2023 йил учун ҳисобланган асосий ҳарз суммасини ундириш талабини ҳисман асосли деб ҳисоблаб, уни ҳисман ҳаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 89.954.894,54 сўм асосий ҳарз ундиришни ва ушбу асосли деб топилган ҳисм юзасидан суд ҳаражатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топади.

Шунингдек, даъвогар ўзининг даъво талабида жавобгардан тўлов кечиктирилганлиги учун шартноманинг 6.3-бандига асосан 2023 йил ҳосилидан келиб чиққан қарздорлик учун 49.164.843,5 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

2023 йил учун тузилган шартноманинг 6.3-бандида буюртмачи хўжаликка ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоиз миқдорида, бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

ФКнинг 260, 262-моддасига кўра, қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади. Неустойка тўгрисидаги келишув ёзма шаклда тузилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 2-бандига асосан судлар неустойкани ундириш тўгрисидаги даъволарни ҳал қилишда неустойка микдорининг қонун талабларига мувофик ҳисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби ҳолатларни ҳар томонлама ва чукур муҳокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли микдорини белгилашлари шарт.

ФКнинг 326-моддасига мувофик, суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга ҳақли.

Шунга кўра, суд даъво талабидаги кечиктирилган тўловлар учун ҳисобланган пеня ундириш талабларини кўриб чиқиб, 2023 йилги асосий қарзга

нисбатан ҳисобланган 49.164.843,5 сўм қисмини асосли деб ҳисоблаб, жавобгар томонидан мажбуриятлар бажарилиши даражасини инобатга олиб, пеня суммасини камайтириб, жавобгардан 12.000.000 сўм пеня ундиришни, пенянинг қолган қисмини рад қилишни ва ушбу асосли деб топилган қисм юзасидан суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топади.

ИПКнинг 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

ИПКнинг 118-моддасига кўра, давлат божи тўлашдан озод қилинган давлат органлари ҳамда бошқа шахслар томонидан юридик шахслар ва фуқароларнинг манфаатларини кўзлаб такдим этилган даъво талабларини қаноатлантириш рад этилган ёки улар қисман қаноатлантирилган тақдирда, давлат божи манфаатлари кўзланиб даъво тақдим этилган шахслардан даъво талабларининг қаноатлантирилиши рад этилган қисмига мутаносиб равишда ундирилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги "Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-3318-сонли Қарорининг 3-бандида фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, махаллий давлат хокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-харакатлари (харакатсизлиги) устидан шикоятлар такдим этиши, бунда даъво аризасини каноатлантириш рад манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, томорқа хўжаликлари ва ep эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги белгиланган.

Суд, даъво аризадаги 2022 йил учун 75.721.216 сўм асосий қарз, 37.860.608 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво талабини қаноатлантириш рад этилганлиги ва ушбу қисм юзасидан суд харажатлари даъвогар зиммасига юкланганлиги, бирок Фармон талабларига кўра, даъвогар давлат божи тўлашдан озод этилганлигини инобатга олишни лозим топади.

Баён даъвогарнинг этилганларга асосан даъвосини суд, кисман жавобгардан даъвогар фойдасига 2023 қаноатлантиришни, учун 89.954.894,54 сўм асосий қарз, 12.000.000 сўм пеня ундиришни, жавобгардан Кенгаш фойдасига 34.000 сўм почта харажати ундиришни, жавобгардан Республика бюджетига 5.899.781,26 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 110, 118, 128, 170, 176-179, 180-моддаларини қўллаб, суд

карор килади:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

«GURLAN GLOBAL CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан «Гулноза Ахмедова» фермер хўжалиги фойдасига 2023 йил учун 89.954.894,54 сўм асосий қарз, 12.000.000 сўм пеня ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

«GURLAN GLOBAL CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджетига 5.899.781,26 сўм давлат божи ундирилсин.

«GURLAN GLOBAL CLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан Гурлан тумани фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши фойдасига 34.000 сўм почта ҳаражати ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан шу суд орқали Хоразм вилоят суди иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига бир ойлик муддатда апелляция тартибида шикоят бериши, шунингдек биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирган, апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарори устидан олти ой ичида кассация шикояти беришга ҳақли.

Судья

Р.Маткурбанов

